

ורבנן סברי: לא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו, והיות והנוף אינו רחב ארבעה על ארבעה, אין הוא חייב משום מעביר ארבע אמות ברשות הרבים.

ולפי ביאורו של אביי מתבאר, שאף רבי לא חייב על "זיו כל שהוא" אלא כשיש לו תורת "מקום ארבעה", ואכתי לא שמענו שיסבור רבי: אין צריך הנחה על גבי מקום ארבעה.

אלא מפרשת הגמרא את דברי רב יוסף, (11) שכוונתו היתה **להא רבי**, ממימרא זו של רבי יש ללמוד שאינו מצריך הנחה ועקירה מעל גבי מקום ארבעה! **דתניא:**

זרק מרשות הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד באמצע:

רבי מחייב, משום דאמרינן "קלוטה — באויר רשות היחיד שהוא עולה עד לרקיע — כמי שהונחה דמיא".

וחכמים פוטרין, משום שאין הם סוברים "קלוטה כמי שהונחה דמיא".

ואמר רב יהודה אמר שמואל: מחייב היה רבי שתים: אחת משום הוצאה כשנקלט באויר רשות היחיד וכאלו הונח שם. **ואחת משום הכנסה**, דמאחר שהוא כמנוח ברשות היחיד, ממילא חייב על עקירתו משם, והכנסתו לרשות הרבים השניה.

אלמא, בהכרח **דלא בעי** לרבי עקירה ולא הנחה על גבי מקום ארבעה על ארבעה, שהרי אף על הכנסה מחייבו רבי, לפי מה שפירש רב יהודה את דבריו. (12)

ומקשה הגמרא על ביאור זה במשנתנו: **הא איתמר עלה דדברי רבי:**

רב ושמואל דאמרי תרווייהו:

לא מחייב רבי אלא ברשות היחיד מקורה ה-א [יש עליה תקרה], **דאמרינן: ביתא כמאן דמליא דמיא**, (1) כלומר, דבר סתום מכל

השפת אמת.

וראה גם בתוספות הרא"ש לקמן ח א, שכתב: "ויש פירושי רש"י דכתיב בהם, דאי הווה כוליה במקום אחד, אפילו רבנן מודו דשדי נופו בתר עיקרו".

[ולפי סברא זו נמצא, שעיקר דין "שדי נופו בתר עיקרו" אינו חידוש דין, אלא פשוט הוא אילו היה העיקר אף הוא באותה רשות, ומחלוקת רבי וחכמים היא האם אף כשהם בשתי רשויות נחשב כל האילן כמקום ארבעה, או שמא רק כשהאילן והעיקר שניהם ברשות אחת].

וראה עוד תוספת דברים בקושיא זו על רש"י, בהערות לקמן ח א.

11. נתבאר לפי פשוטו, אבל בתוספות יש שיטה אחת הסוברת, שרב יוסף אכן התכוין לדברי רבי הראשונים, והגמרא היא זו שמפרשת את משנתנו כדברי רבי אלו, ראה תוספות בד"ה זרק, ובמהרש"א מהרש"ל ומהר"ם שם.

12. בפני יהושע תמה על הסוגיא, מנין לו לשמואל שרבי אינו מצריך עקירה מעל גבי מקום ארבעה! ? ראה שם.

ובתוספות הרא"ש כתב: נראה, שכך היה רב יהודה מקובל מרביתו, דאי מסברא, מנא ליה דרבי מחייב אתולדה [הכנסה] במקום אב [הוצאה], כשעשה אותם בהעלם אחד.

1. בתוספות ביארו את מקורם של רב ושמואל

מה שמחייבת המשנה על עקירה והנחה בתוך ידו של בעל הבית העומד ברשות היחיד, אכן יש לומר, שהמשנה עוסקת כשאותה רשות מקורה היא.⁽⁴⁾

אבל ברשות הרבים מקורה מי חייב?! כלומר, אבל מה שמחייבת המשנה על עקירה והנחה מתוך ידו של העני העומד ברשות הרבים, וכי אפשר לפרש שחייבה המשנה על הוצאה והכנסה מרשות הרבים מקורה?!?

והאמר רב שמואל בר יהודה, אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב: המעביר חפץ ארבע אמות ברשות הרבים מקורה, פטור, לפי

צד⁽²⁾ הרי הוא כאילו מלא חפצים עד גגו, שאין אוירו נחשב אויר, הילכך כל הנזרק לתוכו הרי הוא כמונח,

אבל שאינו מקורה, לא. ואם כן, הרי אין ללמוד מכאן בשיטת רבי שאין צריך הנחה על גבי מקום ארבעה, שהרי הוא כמונח על מקום ארבעה.⁽³⁾

וכי תימא לפרש: הכא נמי, אף משנתנו המחייבת על עקירה והנחה מן היד עוסקת ברשות מקורה. הרי אי אפשר לומר כן, כי:

התינח ברשות היחיד מקורה, כלומר, הניחא

בהמשך הענין בהערות.

3. לעיל בהערות הובא להקשות על ראיית הגמרא שאין צריך מקום ארבעה מדברי הסובר קלוטה כמי שהונחה דמיא: הרי לכאורה כיון שהיא כמי שהונחה בקרקעית הרשות [וכדמשמע מרש"י ורבינו חננאל], הרי נמצא שהוא מונח על גבי מקום ארבעה!?

והובא בשם הקהילות יעקב ליישב כי מכל מקום, כיון שאינו מונח ממש, אלא נחשב כמו שהונח, אין לזה חשיבות של מקום ארבעה. ועוד הובא בשם האחרונים לפרש, היות והחפץ בתנועה, אין כאן חשיבות הנחה על גבי מקום ארבעה.

4. לקמן ז"ב אמר רב חסדא: נעץ קנה ברשות היחיד וזרק ונח על גביו חייב. ופשטות כוונתו ומשמעות הסוגיא שם היא, שרב חסדא אינו מצריך הנחה על גבי מקום ארבעה, אלא ברשות הרבים בלבד.

ומסוגיית הגמרא כאן שהקשתה "התינח ברשות היחיד", וכעין זה לקמן גבי טרסקל, מוכח שהיא חולקת על רב חסדא, ומצריכה

לפירוש זה בדברי רבי, ולא כפשוטו משום "קלוטה כמי שהונחה דמיא" וכמו לרבי עקיבא, שהוא משום שנקטה הברייתא "זרק מרשות הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד באמצע", ולא כמו שנקטה המשנה במחלוקת רבי עקיבא וחכמים "הזורק מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע", ומשמע דוקא משום שרשות היחיד היא, לכן מחייב רבי.

והיודושי רבי עקיבא איגור כתב בדרך אחרת [ותמה על תוספות שלא ביארו כן]: ראייתם היא מהברייתא ד"זרק על ונח על גבי זיו כל שהוא, רבי מחייב", הרי מבואר שמצריך רבי על כל פנים שיהא רחב משהו [ראה תוספות ד"ה זרק], ואם כן בהכרח שאינו סובר "קלוטה כמי שהונחה דמיא", דזה לא הוה אפילו כל שהוא, וממילא בהכרח שטעמו של רבי כאן הוא משום ד"ביתא כמאן דמליא דמיא".

2. נתבאר על פי לשון רש"י. ולמד מזה בשפת אמת שאין אומרים "ביתא כמאן דמליא דמיא" אלא כשהוא מקום מוקף מחיצות. אך הקשה מהמשך הגמרא, דמשמע דברשות הרבים מקורה היה שייך "ביתא כמאן דמליא דמיא", וכמובא

הא מני משנתנו אחרים היא! דתניא:

אחרים אומרים: אם זרק אדם חפץ מרשות לרשות וקיבלו אדם אחר:

אם עמד המקבל במקומו וקיבל את החפץ לידו, **חייב הזורק**, שהרי הוא זה שעשה את העקירה ואת ההנחה.

אבל אם עקר המקבל ממקומו ורץ לקראת החפץ וקיבל אותו לידו, הרי הזורק פטור, שזה עשה עקירה וזה עשה הנחה כי לא

שאינו דומה אותה רשות לדגלי מדבר [מחנה בני ישראל שחנו לדגליהם במדבר], כלומר, היות וכל מלאכות של שבת ממשכן אנו לומדים אותם, אם כן אין החיוב אלא כפי שהיה הדבר במשכן, והרי רשות הרבים שהיתה שם במדבר לא היתה מקורה, ולכן אין חיוב על העברת ארבע אמות ברשות הרבים מקורה, וכן אין חיוב על הוצאה והכנסה מרשות הרבים מקורה.⁽⁵⁾

אלא, אמר רבי זירא ליישב את משנתנו המחייבת על עקירה והנחה מתוך היד, ואף שאינה מקום ארבעה:

הנחה על גבי מקום ארבעה אלא כגון ברשות הרבים, אי נמי לאדם שהוא עומד ברשות היחיד שאינו דומה לקנה נעוץ שהוא כרשות היחיד עצמה, [ראה שם ביתר ביאור, ובמאירי]. ולפי זה ניחא סוגייתנו דקאמר "הניחא ברשות היחיד" וכמבואר שם ברמב"ן.

ורש"י בתחילת הסוגיא, העמיד את קושיית הגמרא על עקירה והנחה מידו של בעל הבית העומד ברשות היחיד, ודלא כהרשב"א, אך אפשר שהוא סובר כהרמב"ן.

5. הקשה בשפת אמת ד"ה ובזה יתיישב: למה היתה צריכה הגמרא לפטור את הנותן לתוך יד העני ברשות הרבים מקורה משום שאינו דומה לדגלי מדבר, והרי בלאו הכי לא יתחייב, כי אין די במה שהיא מקורה כדי שתיחשב נתינה שם לנתינה על גבי מקום ארבעה, אלא צריך שתהא סתומה מכל צד וכמו שכתב רש"י, והיינו שהיא מוקפת מחיצות, ועל כל פנים ברשות הרבים שהיא רחבה טז אמה ודאי שאין שייך "ביתא כמאן דמליא דמיא"?! וראה מה שכתב שם בזה.

אף ברשות היחיד מקום ארבעה, שאם לא כן, הרי על רשות היחיד לא היה קשה כלל למה הוא חייב. וכן הוכיחו התוספות מסוגיית הגמרא גבי טרסקל.

עוד מוכח כן גם מסוגיית הגמרא לעיל ד ב, המוכיחה בדעת רבי שאינו סובר בעינן מקום ארבעה, ממה שהוא מחייב בזורק מרשות הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד באמצע. הרי מוכח, שלפי האמת אין לחייב אפילו ברשות היחיד בלי מקום ארבעה, [הרשב"א הביא ראיה זו ודחאה, והתוספות לא הביאו מזה כלל].

אבל הרשב"א כתב, שאף סוגייתנו סוברת שאין צריך ברשות היחיד מקום ארבעה, וקושיית הגמרא בתחילת הסוגיא לא היתה מידו של בעל הבית אלא מידו של עני העומד ברשות הרבים. ודחה אחת לאחת את כל הראיות מסוגייתנו. ובביאור סוגייתנו "תינח ברשות היחיד", פירש: כלומר, תינח רשות היחיד שאפילו תמצוי לומר דהנחה על גבי ארבעה בעינן, משכחת לה, ומשום דקתני ברישא דמתניתין "פשט העני את ידו", קא מדכר הכא רשות היחיד.

והרמב"ן לקמן ז ב כתב [וראה עוד שם בחידושי הר"ן שם ובמאירי]: הילכך לא בעינן

ומקשינן עלה: **והא "ידו" קתני** במשנתנו [פשט העני את ידו לפניו, ונתן לתוך "ידו" של בעל הבית. פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך "ידו" של עני]?! ומשינין: **תני** במשנתנו "טרסקל שבידו"!

ואכתי מקשינן עלה: **התינח טרסקל ברשות היחיד**, כלומר, הניחא מה ששינינו "ונתן לתוך ידו של בעל הבית" שעומד ברשות היחיד, בזה אכן יש לפרש שנתן לתוך טרסקל שבידו, **אלא טרסקל שברשות הרבים** בידו של עני, הרי רשות היחיד הוא?!

האם לימא משנתנו **דלא כרבי יוסי ברבי יהודה**? **דתניא: רבי יוסי ברבי יהודה אומר: נעץ קנה** [גבוה עשרה] **ברשות הרבים, ובראשו טרסקל**, אם זרק מרשות הרבים **ונח על גביו, חייב** כמוציא מרשות לרשות —

דאי משנתנו **כרבי יוסי ברבי יהודה** היא, יקשה, **"פשט בעל הבית את ידו לחוץ, ונתן לתוך ידו של עני"** — שאתה מפרש ל"טרסקל שבידו" — **אמאי חייב** בעל הבית?! **והרי מרשות היחיד לרשות היחיד קא מפיק** [אין זה אלא מוציא מרשות היחיד לרשות היחיד].⁽⁶⁾

ומשינין: **אפילו תימא** משנתנו **כרבי יוסי ברבי יהודה** היא, **התם**, גבי נעץ קנה, עסקינן בכגון שהיה הטרסקל **למעלה מעשרה** טפחים, ומשום כך נחשב הטרסקל רשות היחיד, אבל **הכא**, במשנתנו עסקינן בכגון

מכחו של הזורק נתקבל החפץ בידו של המקבל.

והלוא תיקשי: **עמד במקומו וקיבל, חייב!**? **הא בעינן הנחה על גבי מקום ארבעה וליכא**, שהרי בידו קיבלה המקבל.

אלא שמע מינה בדעת אחרים: **לא בעינן** הנחה על גבי מקום ארבעה. וכדעתם סוברת משנתנו.

ומקשינן עלה: **ודילמא**, אף לדעת אחרים, **הנחה הוא דלא בעינן** כאשר מוכח ממה שחייבו את הזורק על הנחת החפץ ביד חברו, **הא עקירה מעל גבי מקום ארבעה** שמה **בעינן** אף לדעת אחרים. ומשנתנו הלוא חייבה אף על עקירה מן היד שאינו מקו ארבעה?!

והנחה נמי, כלומר, ואפילו לא תלמד מכאן בדעת אחרים, שאין צריך הנחה על גבי מקום ארבעה, **כי דילמא** עוסקת הברייתא בכגון **דפשיט כנפיה** [פרש בגדו] שהוא רחב ארבעה על ארבעה, **וקיבלה לתוך בגדו, דאיכא נמי הנחה על גבי מקום ארבעה**.

אמר רבי אבא ליישב את משנתנו: **מתניתין נמי**, אף את משנתנו יש לבאר [כמו את הברייתא דאחרים] שהיא עוסקת בכגון **שעקר מטרסקל** [סל רחב ארבעה על ארבעה] שביד בעל הבית או העני, **והניח על גבי טרסקל שבידם, דאיכא נמי הנחה על גבי מקום ארבעה**.

חייב, ראה דבריהם, ובהערות שב"חברותא" על התוספות.

6. בתוספות ביארו, שאף מדין מושיט מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים אינו

ומשנינין: משנתנו עוסקת ב**שוחה** [עומד ומתכופף].

ואיבעית אימא לפרש את משנתנו, כגון שהיה עומד **בגומא** וידו סמוכה לשפת הגומא בתוך שלשה.

ואי בעית אימא לפרש את משנתנו **בננס**, שאף בעמידה אין ידו מגעת בהכרח לשלשה טפחים מעל פני הקרקע.

אמר, תמה **רבא** על ישובים אלו: **איכפל תנא לאשמעינן כל הני**, כלומר, טרח התנא בכל זאת, ולא היה לו להודיענו דמוציא מרשות לרשות אינו חייב אלא על ידי דברים אלו שאין דרכן בכך?! היה לו לשנות "פשט כנף בגדו, שיש בו ארבעה, לפנים"⁽⁹⁾.

אלא, **אמר רבא** ליישב את משנתנו המחייבת על עקירה והנחה מתוך ידו של חבירו: **ידו של אדם חשובה לו**⁽¹⁰⁾ **כארבעה על ארבעה**, ולכן כשהניח אדם בתוך ידו של חבירו, או שעקר משם, הרי הוא חייב כאילו הניח ועקר מעל גבי מקום ארבעה.⁽¹¹⁾

שמחזיק העני את הטרסקל **למטה מעשרה** שאינו נעשה רשות היחיד.⁽⁷⁾

קשיא ליה לרבי אבהו על תירוצו של רבי אבא:

מי קתני במשנתנו "טרסקל שבידו"?! והא "ידו" קתני!?

אלא, **אמר רבי אבהו** לפרש את משנתנו, המחייבת על עקירה והנחה ביד אף שאינה מקום ארבעה: מדובר בה **כגון ששלשל** [השפיל], בעל הבית או העני, את **ידו למטה משלשה** טפחים סמוך לקרקע ו**קיבלה** שם בידו, כי מאחר שסמוכה ידו לקרקע פחות משלשה טפחים, הרי היא כקרקע עצמה,⁽⁸⁾ וכאילו הונחה על גבי קרקע שהיא מקום ארבעה.

ומקשינן עלה: **והא "עומד" קתני במשנתנו** [כיצד העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים], ולפי פירוש זה הרי נמצא שיושב הוא, כי בעמידה אינו יכול להשפיל ידו למטה משלשה!?

7. בתוספות תמהו על סברת המקשה: הרי פשיטא שדברי רבי יוסי ברבי יהודה לא נאמרו אלא בגובה עשרה, ומאיך פשיטא שמשנתנו אינה עוסקת ביד המושטת בגובה עשרה, כי הרי אויר רשות הרבים "מקום פטור" הוא למעלה מעשרה טפחים, ואם כן מה ענין משנתנו למחלוקת רבי יוסי ברבי יהודה וחכמים?! ולא יישבו, וראה ב"תוספות ישנים".

8. נתבאר על פי לשון רש"י "דהויא כקרקע". ולשון התוספות לעיל ד ב ד"ה באילן "דכארעא סמיכתא היא", ראה שם. ובפירוש רב ניסים גאון שעל הגליון מבואר שהוא מדין "לבוד".

9. נתבאר על פי לשון רש"י.

10. [לשון "חשובה לו" צריכה ביאור].

11. הרשב"א [ה א ד"ה ידן הביא בשם

עוד הקשו התוספות: אפילו אם הטרסקל למטה מעשרה, מכל מקום, נתבטל משם דין רשות הרבים ונעשה "כרמלית", כשאר עמוד גבוה יותר משלשה טפחים ורחב ארבעה, ואם כן למה מתחייב בעל הבית הנותן לתוך

והחשיבה בכך.

אבל היכא דלא אחשבה הוא לידיה, אבל כשהלך החפץ ונח מעצמו בתוך ידו של חברו, שלא החשיב עושה המלאכה את היד להניח שם את מה שזרק, **אימא לא** תהא היד נחשבת כארבעה על ארבעה —

קא משמע לן רבי יוחנן במימרתו השניה, שאפילו אם לא החשיב עושה המלאכה את ידו של חברו, מעצמה נחשבת היא כארבעה על ארבעה, ומתחייב הזורק.⁽¹²⁾

אמר רבי אבין אמר רבי אילעאי אמר רבי יוחנן: אם זרק אדם חפץ מרשות לרשות או ארבע אמות ברשות הרבים, וקיבלו אדם אחר:

אם עמד המקבל במקומו וקיבל את החפץ לידו, הרי הזורק חייב, כי מכחו נעשתה העקירה וההנחה.

וכן כי אתא רבין מארץ ישראל אמר בשם רבי יוחנן: ידו של אדם חשובה לו כארבעה על ארבעה.

אמר רבי אבין אמר רבי אילעאי אמר רבי יוחנן: זרק חפץ מרשות לרשות ונח מעצמו בלי שנתכוין לכך בתוך ידו של חברו, הרי הזורק חייב.

ומקשה הגמרא: וכי מאי קא משמע לן רבי יוחנן?! שידו של אדם חשובה לו כארבעה על ארבעה ומשום כך מתחייב על הנחה בתוך היד —

והא אמרה רבי יוחנן חדא זימנא [כבר אמרה רבי יוחנן פעם אחת] כמובא לעיל!?

ומשנינן: מהו דתימא, אם לא שהשמיענו רבי יוחנן את מימרתו השניה: הני מילי שידו של אדם נחשבת כארבעה על ארבעה **היכא דאחשבה הוא** [עושה המלאכה] לידיה של חברו, שנתכוין להניח בתוך ידו של חברו

מחלק בין הנחה לעקירה, ולכך השמיענו רבי יוחנן: "ידו של אדם חשובה לו כארבעה על ארבעה" אף לענין עקירה.

ב. הקשו הראשונים, התוספות לעיל ד ב ד"ה אלא, ו"בעל המאור", והרמב"ן כאן, מה הוקשה לגמרא על משנתנו, והרי מצינו בעירובין צט א שהזורק בפי כבשן או בפי הכלב "מחשבתו משויא ליה מקום [ארבעה]"!?

וכתבו כמה ראשונים [ראה בעל המאור, ובחידושי הרמב"ן כאן בשם אחרים. וכן כתב חידושי רבי עקיבא איגר מדנפשיה, וראה עוד בשפת אמת לעיל ד ב בשם ה"גור אריה"], "בשלמא נתן בתוכה, איכא מחשבה. אלא נטל ממנה, מאי מחשבה איכא, וכי הנוטל מחשב מאיזה מקום הוא נוטל?" [לשון הרמב"ן].

הראב"ד שהקשה: ידו ברשות הרבים שהוא חייב עליה כשנתן לתוכה משום ש"ידו של אדם חשובה לו כארבעה על ארבעה", היכי דמי? אי למטה משלשה, מאי איריא משום דהויא כארבעה על ארבעה, הא כל פחות משלשה לא בעיא הנחה אלא על גבי משהו. ואי למעלה משלשה, [הר"ן] הוי כרמלית [כיון שידו של אדם חשובה כארבעה על ארבעה], ואי למעלה מעשרה, ליהוי רשות היחיד כעמוד [גבוה עשרה ורחב ארבעה ברשות הרבים]?! ותירץ: שאין אדם חולק לעצמו רשות. וכן אין דנין בו דין כרמלית ולא מקום פטור, לפי שהוא נע ונד.

12. א. התוספות הוסיפו לבאר שאף אין די במימרתו האחרונה של רבי יוחנן, משום שהייתי

אבל אם עקר המקבל ממקומו⁽¹³⁾ ורץ לקראת החפץ וקיבל אותו לידו, הרי הזורק פטור, שזה עשה עקירה וזה עשה הנחה, כי לא מכחו של הזורק נתקבל החפץ בידו של המקבל.

תניא נמי הכי: אחרים אומרים: עמד במקומו וקיבל, חייב. עקר ממקומו וקיבל, פטור.

בעי [נסתפק] רבי יוחנן: אם זרק אדם חפץ מרשות לרשות, ונעקר הוא עצמו ממקומו ורץ אחרי החפץ לרשות האחרת, וחזר שם וקיבלו בידו, מהו שיתחייב משום מוציא מרשות לרשות!?

ומקשה הגמרא: **מאי קמבעיא ליה לרבי יוחנן, [מה טעם יש להסתפק בזה], והרי עשה הזורק עקירה בזריקתו, והנחה בעקירתו וקבלתו, ולמה לא יתחייב!?**

אמר פירש רב אדא בר אבהו: שני כוחות, כח עוקר וכח מניח, באדם אחד שעשה את שניהם, הוא דקא מבעיא ליה לרבי יוחנן:

האם שני כוחות באדם אחד, כאדם אחד שעקר והניח, דמי, ואם כן הוא חייב.

או דילמא: שני כוחות באדם אחד כשני בני אדם, שהאחד עוקר והשני מניח, דמי, ואם כן הוא פטור כדין שנים שעשאוה?⁽¹⁴⁾

ומסקינן: תיקו!

אמר רבי אבין אמר רבי יוחנן: אם היה עומד ברשות הרבים, והבנים [פשוט] את ידו לתוך הצר חבירו, וקיבל שם מי גשמים בידו, והוציא אותם לרשות הרבים בידו, הרי הוא חייב.

וחייב הזורק, שהרי עקר והניח, ואפילו הכין זה את ידו או שולי בגדיו לקבלה, אבל אם נעקר חבירו ממקומו וקיבלה שניהם פטורים.

14. כתב רש"י: כשני בני אדם דמיא: דהווי להו שנים שעשאוה, דכיון שלא הניח החפץ לילך עד מקום הילוכו ולנוח, אלא רץ אחריו ועיכבו, הויא ליה עקירה קמייתא בלא הנחה.

ולשון הרשב"א הוא: כשני בני אדם דמי, ופטור: כלומר, בזה זורק וזה מקבל דרך עקירה, לפי שההנחה לא הויא מכח העקירה, והויא ליה כשנים שעשאוה.

אך לשון התוספות הוא: פירושו: כי היכי דבשני בני אדם — כשזרק האחד והשני עקר וקיבלו — פטור הראשון משום דלא עבד כלל הנחה, הכא נמי: כיון שחטפו השני מהילוכו, ולא הניח החפץ ללכת עד מקום הילוכו, לא

ולפי זה צריך ביאור: האיך הייתי מפרש שלא אמר רבי יוחנן — הבא ליישב את משנתנו — אלא היכא דאחשביה עושה המלאכה לידו של חבירו, והרי כל זה אינו אלא על הנחה, ולא על עקירה! והקשה כן הרמב"ן כאן, ותירץ: איכא למימר דהכי קאמר: מהו דתימא, רבי יוחנן לאו אמתניתין איתמר אלא בעלמא איתמר, והיכי דאחשביה. קא משמע לן.

13. בשפת אמת נסתפק: אם עקר ממש בעינן, או שמא גם פשיטת יד חשיב "עקר". וכתב שם, שמדברי הרמב"ם משמע, שגם עקירת היד לקבל פוטרת את הראשון, כי עיקר הטעם הוא משום שקיבלה במקום שלא היה עומד ליפול מעצמו.

וראה במאירי שכתב "אם עמד חבירו במקומו וקיבלה, נמצאת הנחה זו מכח הזורק

מתקפה לה רבי זירא: הרי שנינו במשנתנו: "פשט העני את ידו לפנים או שנטל מתוכה והוציא, העני חייב", אבל "פשט העני את ידו לפנים, או שנתן [בעל הבית] לתוכה, והוציא, שניהם פטורין", ואם כן:

מה לי הטעינו חבירו היינו בעל הבית כאופן משנתנו, ומה לי הטעינו שמים כאופן שאמר רבי יוחנן —

הרי בין כך ובין כך יש לו להיות פטור, כי **איהו לא עביר עקירה של החפץ מהרשות השניה, ונמצא שלא עשה אלא את ההנחה, ולמה יתחייב!?** (15)

ומשנינן: **לא תימא בדברי רבי יוחנן "הכניס**

ידו לחצר חבירו וקיבל מי גשמים" דמשמע: פשט את ידו ונפלו מי גשמים לתוכה, ואילו הוא לא עשה מעשה —

אלא כך אמר רבי יוחנן: הכניס ידו לחצר חבירו, וקלט מי גשמים. והיינו, שהיכה בידו האחת במי הגשמים דרך ירידתם, וקיבל אותם בידו השניה, ומשום כך הוא חייב, שהרי עקר והניח.

ואכתי מקשינן: **והא בעינן עקירה מעל גבי מקום ארבעה, והרי ליכא כשקלט מי גשמים מן האויר דרך ירידתם!?**

אמר, תירץ רבי חייא בריה דרב הונא: מדובר כאן, **בבגון שקלט את מי הגשמים,**

הוא הנחה, דלא נח מכח הזורק. הרי ששינו התוספות קצת מדברי רש"י, ופטרוהו משום **שלא נח מכח הזורק, ולא כרש"י שמשמעות דבריו היא: שלא נח מחמת העוקר.**

ובתוספות הרא"ש ביאר את צדדי הספק: כשני בני אדם דמי ופטור, דטעמא דבשני בני אדם פטור, דכיון שלא הניחה לילך עד מקומה, לא היא הנחה, הכי נמי כיון שחטפה מהילוכה ולא היתה עדיין עומדת לנוח אינה נקרת הנחה. או דילמא כאדם אחד דמי, דגבי שני בני אדם האי דפטור לאו משום דלא חשיבא הנחה, אלא משום דהוי שנים שעשאוה, הילכך האי דעבד הכל חייב. [נפירוש מחודש הוא בצדדי הספק, שהרי רש"י כתב באותו צד דכשני בני אדם דמי "דהו להו שנים שעשאוה".

ודברי רש"י צריכים ביאור: הרי מוציא מרשות לרשות חייב כשהעביר בידו מרשות לרשות, ועקירתו הראשונה או העברתו אינה כוללת הנחה כלל, אלא כח מחודש הוא שמניח את החפץ, ומה בין זה למה שנסתפקה הגמרא! ? **וראה מה שכתב בביאור ענין זה ב"משנת רבי**

אהרן" קונטרס "מעשה שבת" ז ד. **ובתוספות הרא"ש הקשה על פירוש רש"י:** ולא מסתבר להסתפק בזה, דכיון שעשה הכל חייב, אף על פי שלא הניחה לילך עד מקומה שהיתה ראויה לילך, דהוי כמו נתכוון לזרוק שמונה וזרק ארבע.

ולשון הרמב"ם [שבת יג טו] הוא: זרק ורץ הזורק עצמו אחר החפץ, וקיבלו בידו ברשות אחרת, או חוץ לארבע אמות, פטור כאילו נעקר אחר וקיבלו, שאין ההנחה גמורה עד שינוח החפץ במקום שהיה לו לנוח בשעת עקירה.

והמאירי כתב: זרק חפץ ורץ הזורק עצמו אחר החפץ וקיבלו בידו פטור, והרי הוא כאילו בא אחר וקיבלה, שני כחות באדם אחד כשני בני אדם הם, והרי לא נחה מכח הזריקה, ולפי זה אפילו כיון לכך פטור. ומכל מקום, יש מפרשים בה, הואיל ולא נח במקום שהיה דעתו עליו מתחילה, ויראה לדעת זה, שאם כיון מתחילה לכך, חייב.

15. א. הגמרא ג א, ביארה את הטעם שאינו

ודנה הגמרא: **והיכא איתמר דרבה** [באיזה ענין אמר רבה "בכותל משופע"?]

ומפרשינן: רבה אמר לה **אהא דתנן** במסכת עירובין: **היה קורא בספר**, העשוי כמגילה, בפתח ביתו כשהוא יושב **על האיסקופה**,⁽¹⁾ שהיתה "כרמלית", ונתגלגל **הספר מידו** לרשות הרבים שלפני פתח ביתו, כלומר, נפתחה הגלילה עד שהגיע ראשו אחד של הספר לרשות הרבים שלפניו, ועדיין הוא אחוז בראשו השני:

על ידי הכאה בידו האחת לידו השניה, **מעל גבי כותל** שהיו מי הגשמים נשפכים עליו.

ואכתי מקשינן: אם קלט **מעל גבי כותל נמי** למה חייב, **והא לא נח** הגשם קודם עקירתו, כי אין הם נחים על הכותל אלא תלויים באויר במקביל לו, ואין זו הנחה להתחייב על עקירה משם?!⁽¹⁶⁾

ומשנינן: **כדאמר רבה**⁽¹⁷⁾ במקום אחר לפרש על קושיא דומה, שמדובר **בכותל משופע**. **הכא נמי**, בדברי רבי יוחנן עסקינן, במי גשמים שהיו נשפכים על **כותל משופע**.

חשיב, והוי כמו שנים שעשאוה להנחה זו, כיון שגוף הנחה נעשה בכח הזורק, אלא שהמקבל שינה הנחתו מכמו שהיה עומד להיות נגמר. ולכן, גם לגבי המקבל לאו עקירה הוא.

16. אין כוונת הגמרא להקשות שלא נחו מי הגשמים מתנועתם, שהרי אם כן, לא מועיל מה שיישבה הגמרא שמדובר בכותל משופע, כי מכל מקום, כיון שמשופע הוא, אין מי הגשמים נחים מתנועתם. אלא ביאור קושיית הגמרא הוא כפי שנתבאר בפנים. וראה בהמשך הגמרא גבי ספר דמקשה הגמרא "והא לא נח, ומשני בכותל משופע", ושם בהכרח מתפרשת כן קושיית הגמרא. ואם תאמר: סוף סוף הרי לא נחו המים מתנועתם?! ראה בזה בהערה בהמשך הסוגיא.

17. על פי גירסת מהרש"ל.

1. הוא מפתן [הפתח] הנדרס ברגלי הנכנס, כמו שתרגם יונתן [שמואל א ד ה]: "ידי כרותות על המפתן": "על איסקופתא", מאירי עירובין צו ב. ובפירוש המשניות להרמב"ם שם: הוא הבנין שלפני פתח הבית.

חייב על עקירת ידו, אף ש"עקירת גופו כעקירת חפץ" היא, שהוא משום ד"ידו לא ניח".

וכל קושיית הגמרא היא דוקא משום שרבי יוחנן עוסק ב"הכניס ידו לחצר חבירו", ואין כאן אלא עקירת ידו והוא עצמו ברשות אחרת, אבל אם היה בתוך חצר חבירו, וקלט מי גשמים ויצא לרשות הרבים הרי הוא חייב משום "עקירת גופו כעקירת חפץ", לא מיבעיא לשיטת התוספות ד"ידו לא ניח" היינו משום ד"ידו בתר גופו גריר", אלא אפילו לשיטת רש"י הוא כן, לפי שיטת הרא"ש בהכנת דבריו, ראה בהערות שם. [ואין להאריך כאן יותר. וראה עוד בהערה בהמשך הסוגיא].

ב. הקשה השפת אמת: הרי מבואר בגמרא לעיל, שאם עקר ממקומו וקיבלו, נחשב שהוא עושה את ההנחה ולא הזורק, ובפשוטו, הוא הדין שלענין עקירה אם עקר ממקומו וקיבל, נחשב הדבר כמי שהוא הטעין את ידו ולא כמי שהטעינו חבירו, ואם כן, כיון שפשט את ידו לאותה רשות והקדים לקלוט בידו קודם שיפלו מי הגשמים על הקרקע, הרי זה נחשב כאילו הוא עשה את העקירה, ולמה לא יתחייב?! וכתב להוכיח מכאן, דנהי שעקר ממקומו וקיבל פטור הזורק, מכל מקום, לגבי המקבל נמי לאו עקירה